

Zaključci II. hrvatskog simpozija *Medicina u okolnostima katastrofa*: II. Vojno-civilna i/ili civilno-vojna suradnja

Conclusions of the 2nd Croatian symposium „Disaster medicine“.

II. Military-civilian or civil-military cooperation

Poštovani gospodine glavni uredniče,

dio predavanja II. Hrvatskog simpozija *Medicina u okolnostima katastrofa* koji je održan u Karlovcu 23. i 24. studenog 2023. bio je posvećen vojnoj medicini. Cilj predavanja bio je prenijeti civilnim liječnicima spoznaje o vojnoj zdravstvenoj potpori, procedurama procjene spremnosti zdravstvenih postrojbi i zdravstvenog sustava za rad u operacijama potpore miru i međunarodnim aktivnostima, području organizacije i uporabe terenske vojne bolnice (ROLE-2), napredcima u inicijalnom zbrinjavanju ranjenika i zračnom transportu.

Stručne spoznaje, kako na teoretskoj, tako i na praktičnoj razini uče nas neupitnoj korisnosti suradnje i razmjene znanja i iskustava, koja će služiti dobrobiti pacijenata, bez obzira na način i okolnosti obolijevanja ili stradavanja.

U novi saveznički (NATO i EU) koncept zdravstvene skrbi ugrađena je vojna zdravstvena potpora, snažna civilno-vojna suradnja, prilagodljivost i modularnost s učinkovitim sustavom upravljanja koji omogućuje primjereno zdravstveno zbrinjavanje pacijenata.

II.

Naglašavamo važnost prepoznavanja i primjene inovacija iz vojnog okruženja u civilnom zdravstvu. Unatoč prvotnom dojmu da su balističke ozljede i masovna stradavanja karakteristična isključivo za vojna područja, stvarnost je drugačija. Stoga je nužno da medicinsko osoblje u civilnom sektoru bude informirano o napretku i inovacijama koje proizlaze iz vojnog konteksta, gdje se ubrzanje promjena diktira vojnim imperativom poboljšanja ishoda pacijenata.

U kontekstu pružanja zdravstvene skrbi u vojnom okruženju, istaknute su specifičnosti koje bi mogle pridonijeti unaprjeđenju prakse u civilnom medicinskom sektoru. Agresivna uporaba podveske, korištenje borbenih gaza kao hemostatskih sredstava, rana i agresivna torakostomija iglom te posebne tehnike pozicioniranja unesrećenih važne su mjere koje se primjenjuju u vojnom zdravstvu.

Dodatno, implementacija hipotenzivne reanimacije punom krvlju, prevencija hipotermije, rana primjena traneksamsinske kiseline, uporaba poveski za spojna područja te korištenje specifičnih medicinskih uređaja

poput *XStat/iTClamp* predstavljaju ključne elemente koje civilno medicinsko osoblje treba integrirati u svoju praksu.

Koristan alat u pripremi i provedbi ocjenjivanja sposobnosti vojnih zdravstvenih postrojbi i njihove interoperabilnosti glede osoblja, materijalnih sredstava i potrebnih procedura za rad u nacionalnom, a napose u međunarodnom vojnom okruženju predstavlja NATO-ov STANAG 2560 koji propisuje postupak *MEDEVAL-a (engl. *Medical Evaluation*). Načelno ga koriste i zdravstvene snage UN-a i EU-a. U nas je usvojen kao Hrvatska vojna norma (HRVN). Certifikat proistekao iz MEDEVAL-a službeno je priznanje da osoblje, modul, jedinica ili komponenta zdravstvenih snaga može pružiti definiranu sposobnost i razinu zdravstvene potpore dogovorenu među savezničkim nacijama. Upravo je u okolnostima masovnijih stradavanja, bilo vojnih, bilo prirodnih ili tehnički uvjetovanih katastrofa važno biti u stanju odgovoriti usklađenim djelovanjem svih aktera.

Primjena evaluacijskih postupnika može biti korisna i u ocjenjivanju nacionalnih zdravstvenih kapaciteta, čime se na jednostavan način verificiraju tražene i deklarirane sposobnosti i kompatibilnosti s drugim akterima u provedbi zdravstvenog zbrinjavanja, posebice u uvjetima masovnih stradavanja te prirodnih i tehnički uvjetovanih katastrofa.

Iskustva iz Domovinskog rata, nepogoda iz proteklih godina te iz aktualnih ratnih događanja nedvojbeno govore o neophodnosti ovladavanja sposobnošću kirurškog zbrinjavanja stradalnika izvan stacionarnih zdravstvenih ustanova.

Posjedovanje vlastite zdravstvene postrojbe razine Role 2, čija je osnova inicijalno kirurško zbrinjavanje, predstavlja iskorak vojnog zdravstva koji je važan i za civilno društvo. Premda čl. 113. Zakona o zdravstvenoj zaštiti omogućuje pretvorbu civilne bolnice u vojnu, to nije zamjena uspostavi terenske vojne bolnice razine Role 2.

Za kvalitetnu zdravstvenu potporu nužno je uskladiti suvremene medicinske spoznaje sa suvremenim

✉ Adresa za dopisivanje:

Šime Kevrić, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske,
Trg kralja Petra Krešimira IV. 1, Zagreb; e-pošta: sime.kevric@gmail.com

vojnim/ratnim trendovima, kao i okolnostima masovnih stradavanja civilnog pučanstva. Spektar sposobnosti i odgovarajući kapaciteti zdravstvene potpore trebaju biti načinjeni prema misiji, snagama i rizicima s kojima će se snage suočiti.

Hitni zračni prijevoz pacijenata primjer je vojno-civilne suradnje koji se u mirnodopsko vrijeme odvija temeljem sporazuma MORH-a i MZRH-a. Svaki vojno letaćki – medicinski tim utreniran je i uigran za svaku dodijeljenu zadaću. Siguran zračni prijevoz pacijenata pruža sigurnost stanovnicima otoka i turistima tijekom odmora. Taktičko borbena zbrinjavanje ranjenih i ozlijeđenih odvija se u tri faze: (1) zbrinjavanje pod neprijateljskom vatrom, (2) zbrinjavanje kada unesrećeni više nije pod neprijateljskom vatrom i (3) taktička skrb za evakuaciju nakon što je unesrećeni već smješten u transportno sredstvo. Pacijent do bolnice mora biti transportiran tijekom „zlatnog“ sata. Iskustva aktualnih ratnih događanja ukazuju na važnost pridržavanja vremenskih odrednica, nažalost, jednako tako i na nemogućnost njihovog stalnog poštivanja jer su i zdravstvene ustanove i zdravstvo općenito nerijetko odabrane mete vojnog djelovanja.

Zdravstveni djelatnici u civilnom zdravstvenom sustavu moraju biti upoznati s organizacijom i medicinskim postupcima spašavanja života vojnoga zdravstvenog sustava u mirnodopsko i ratno vrijeme.

Vojno zdravstvo koristi sve stručne spoznaje akademske i kliničke medicine i medicine utemeljene na dokazima, ali također doprinosi razvoju i etabliranju novih spoznaja korisnih u sveukupnom zdravstvu i medicini.

Kroz ovu perspektivu, suradnja i razmjena znanja između vojnog i civilnog zdravstva mogu značajno poboljšati kapacitete pružanja optimalne skrbi za pacijente, posebno ozlijeđene i ranjene.

Ovaj simpozij pruža platformu za daljnju suradnju i unaprjeđenje medicinske prakse, potičući kontinuiranu edukaciju i usvajanje inovacija s ciljem poboljšanja ishoda pacijenata u širem spektru medicinskih situacija.

Šime Kevrić¹✉, Lucija Svetina², Veljko Vukić¹, Ružica Pavić-Kevrić¹, Maja Herceg¹, Hrvoje Cvitanović³, Josip Žunić

¹Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb

²Klinika za kardijalnu kirurgiju, KBC Zagreb, Zagreb

³Služba za internu medicinu, Odjel za dermatologiju i venerologiju, OB Karlovac